

УДК 338.33

І. І. Давидова,
аспірантка кафедри аграрної соціології та розвитку села,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

МОДЕЛЮВАННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ПРОСТОРОВИХ КОНЦЕПЦІЙ

У статті досліджено процеси диверсифікації, розроблено принципи моделювання міжпредметних просторових концепцій в умовах стратегічного управління процесами диверсифікації.

Article is devoted to the processes of diversification, developed the principles of modeling intersubject spatial concepts in strategic management processes of diversification.

Ключові слова: диверсифікація, процеси диверсифікації, стратегічне управління, фактори виробництва, проект.

У контексті обставин, які склалися в Україні, можна стверджувати, що суть завдання полягає у пошуку ефективних форм, важелів і методів вирішення соціально-економічних суперечностей, що виникли і виникають у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання трудового потенціалу, розробки нової концепції зайнятості населення. На основі використання досвіду посттоталітарних східноєвропейських та пострадянських країн, постає питання формування ефективного механізму диверсифікації, що позитивно впливатиме на соціальний розвиток села та зайнятість населення в цілому.

Актуальність теми дослідження. Диверсифікація виробництва, розвиваючи соціальну інфраструктуру села, створює нові робочі місця і ефективність використання трудових ресурсів в умовах диверсифікації виробництва є похідною від ефективності господарювання. Проведення диверсифікації потребує виміру розмірів вкладеного (авансованого) у виробничу діяльність капіталу з фінансовими результатами цієї діяльності. Тому сам процес диверсифікації пов'язаний з ризиком недоотримання доходу і ефективність диверсифікації необхідно оцінювати з тимчасового і просторового аспектів.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Теоретико-методологічним основам диверсифікації у вітчизняній літературі присвячені праці таких вчених-економістів: В.А. Борисова, Н.Г.Маслак, М.Х.Корецький, В.Г. Дудінов, М.В. Міньковської, М.Й. Маліка, А.В. Чупіса, А.О. Шепіченка та ін. Проблемам підвищення ефективності соціально-економічного розвитку села і виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах присвячені праці А. М. Алексеевої, В. С. Дієсперова, С.А. Єрохіна, М. Й. Маліка, Ю. М. Осипова, О. М. Онищенко, О.В. Шкільова та ін. Питанню стратегії диверсифікації приділили увагу багато зарубіжних вчених, таких як І.Ансоф, А.Акофф, М.Портер, Ф.Котлер, П.Друкер, А.Томпсон, А.Дж.Стрикленд та ін.

Мета дослідження. Метою дослідження є побудова способу моделювання диверсифікації шляхом створення міжпредметних просторових концепцій

Виклад основного матеріалу. Просторові межі включають в себе аналіз ефективності сільськогосподарських структур по об'єктах спостереження. Економічна оцінка функціонування диверсифікаційних формувань в тимчасовому аспекті дається залежно від організаційно-правових і економічних умов, що домінують або мають істотне значення в момент їх функціонування. Проте, систему організаційно-правових і економічних умов можливо дослідити лише за умови детального аналізу факторів впливу на цю систему.

Ще у 1991 році дослідники Д. В. Соколов і Л. К. Франева довели необхідність зміни структури діючого підприємства. Проте вони вважали, що опрацювання нового науково обгрунтованого детального методичного інструментарію буде недостатньо. Реалізація адекватних виробничому процесу технологій дослідження екзогенних та ендогенних факторів можлива за рахунок постійної перепідготовки персоналу. На той час така система управління була порівняно прогресивнішою за інші.

Автори С. А. Пахомчик [4] та А. Н. Семин [5] визначили напрямок створення модельного сільськогосподарського підприємства, який би за своєю сутністю відповідав параметрам природно-економічного середовища та можливості ефективно працювати в ринкових умовах. Модель такого підприємства передбачала застосування прогресивних конкурентоспроможних технологій, формування нової структури управління, оптимізацію галузевої і виробничої структури підприємства. Проте, на наш погляд, найближче до вирішення цього питання підійшов Г. Б. Клейнер [2] у 1996 р. який дослідив особливості функціонування підприємства в умовах інституціональної нестабільності, застосувавши ряд економіко-математичних моделей та експертно-логічних програмних засобів.

На практиці підприємство, що функціонує в умовах невизначеності, в кращому разі має кілька стратегій на випадок непередбачуваних обставин. Для підприємства, управлінська діяльність якого формується на базі системного підходу, що включає безперервну діагностику факторів впливу, можливі кілька ліній поведінки. Воно може уповільнити, прискорити або припинити розробку власної концепції диверсифікації залежно від відносних витрат і негативних впливів екзогенних факторів.

За таких умов підприємство може продавати вироблену ним продукцію або застосовувати старий технологічний процес, почати розробляти новий проект, щоб перекрити конкуруюче нововведення, або відмовитися від продовження діяльності в даній області. Ухвалення таких рішень у цьому випадку складно піддається моделюванню у формі, придатній для порівняльного статичного аналізу, який застосовується до інших аспектів діяльності підприємства, що максимізує прибуток. Проте в цій області були висвітлені позитивні результати у працях таких дослідників, як І. Барзел [6, М. І. Кам'єн [7], Н. Л. Шварц [8].

Слід зазначити, що кожне промислове підприємство, незалежно від його розмірів і галузевої спеціалізації, можна розглядати як виробничо-економічну систему, для якої формулюються загальні закономірності і принципи розвитку. Проте, керівник підприємства як елемент управління, принципово менш складний, ніж підприємство яким він управляє. А підприємство, як гомеостатична система, принципово менш складна, ніж ринок, на якому воно працює. Тоді постає питання забезпечення ефективного управління. За дослідженнями проведеними кібернетиком Стаффордом Біром, ще 1985 році, задля ефективного управління надскладними системами потрібні так звані «фільтри» та «посилувачі різноманітності», які координуватимуть складні елементи об'єктів і суб'єктів управління. Аналогічні «фільтри» та «посилувачі» потрібні поміж гомеостатичною системою юта зовнішнім середовищем. Також, за словами автора книги «Stafford Beer The Heart of Enterprise»(1985), Джона Вайлі [9] Бір називає менеджерів – «інженерами різноманітності», рис. 1. Необхідно відмітити, що за таких умов постає питання соціальної відповідальності.

Досвід реорганізації систем управління сільськогосподарськими підприємствами свідчить про те, що перехід від одного стилю поведінки до іншого пов'язаний з глибокими змінами, які потребують багато часу і коштів; цей перехід є психологічно складним для людей, бо потребує перерозподілу влади. В свою чергу перерозподіл влади на підприємстві пов'язаний з необхідністю перебудови його організаційної структури, зміни функцій його працівників, перерозподілом повноважень у прийнятті рішень між різними рівнями управлінської ієрархії і відповідальності за прийняті рішення. Спроба поєднання цих двох стилів поведінки в одному підприємстві призводить до виникнення напруженості і конфліктних ситуацій. В кожному конкретному випадку необхідно вирішувати завдання, якому типу поведінки потрібно віддати перевагу

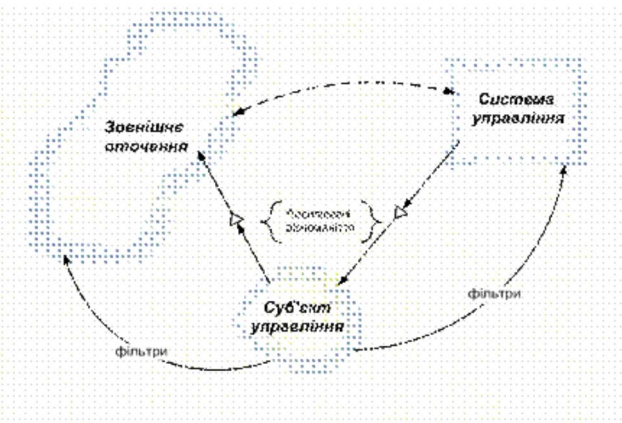

Рис. 1. Управління в надкладних системах.
Розроблено автором за дослідженнями Стаффорда Біра [9]

В обох випадках визначаються роль і вплив несільськогосподарської діяльності в підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва.

Найважливішими факторами впливу на соціальний розвиток села та зайнятість є розвиток ринкових відносин, зростання масштабів виробництва, науково-технічний прогрес. Тому, трудові ресурси слід розглядати як соціально-економічна категорія, яка, з одного боку, відображає рівень розвитку продуктивних сил, а також їх кількісну, якісну характеристику та структуру, тобто розподіл на працездатне та непрацездатне населення, з іншого, – характеризується складною системою взаємозв'язків з виробничими відносинами, тенденціями соціально-політичного розвитку, демографічними, національними традиціями, численними соціокультурними факторами і відтворюються разом з ними. Ми вважаємо, що відтворення трудових ресурсів необхідно розглядати як чотирифазний процес, рис 2.

З переходом до ринкових відносин виникла необхідність у поглибленому аналізі стадії обміну, оскільки його значення у відтворювальному процесі істотно зросло. Це пов'язано з підвищенням ролі ринку праці у використанні трудових ресурсів.

Рис. 2. Процес відтворення трудових ресурсів.
Розроблено автором

Ринок праці розглядаємо як складну систему відносин щодо обміну індивідуальних здібностей до праці на фонд життєвих засобів, необхідних для відтворення робочої сили, і розміщення працівників у системі суспільного поділу праці за законами товарного виробництва і обігу, забезпечуючи нормальний процес відтворення і використання праці. Використання трудових ресурсів тісно пов'язане з його формуванням і розподілом. Чим раціональніше розподілені трудові ресурси в розрізі окремих територій і галузей, тим значнішим може бути результат, досягнутий від використання однієї й тієї ж величини сформованих трудових ресурсів. Тому етап використання трудових ресурсів є показником ефективності фаз його формування, розподілу та обміну.

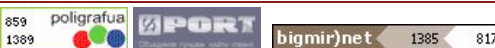
Висновки. Важлива здатність будь-якої системної моделі в просторі – її адаптованість, тобто можливість пристосовування до змін в умовах функціонування. Між тим, поряд з організацією як генератором руху системної моделі виникає необхідність широкого розвитку самоорганізації, суть якої полягає в адаптації її шляхом використання внутрішніх ресурсів цієї системи. Сам процес її створення – конструювання і розвиток діючої моделі диверсифікації, має базуватись саме на створенні міжпредметних просторових теорій якими є трансформація, генерація, адаптація, організаційна динаміка та інформаційна забезпеченість.

Певна теоретико-методологічна нечіткість попередніх точок зору зумовила появу ще однієї концепції. Згідно з нею товаром є не робоча сила, а послуги, які надає ця робоча сила, або послуги праці. Проте послуги, як уже зазначалося, є корисними не як річ, а як діяльність, отже, вони також не можуть відокремлюватися від працівників.

Використані літературні джерела

1. Василюшин, Р.Д. Стратегія розвитку підприємства в умовах ринку/ Василюшин Р.Д. – Суми: Козацький вал, 1997.–30, 4 [с.].
2. Клейнер, Г.Б. Економетричне моделювання функціонування підприємства в ринковому середовищі. / Клейнер Г.Б. –М.:ЦЕМІ РАН,1996.– 8-32 [с.].– (Підприємство в умовах ринкової адаптації).
3. Маскоң, М.Х. Основи менеджменту/ Маскоң М.Х., Альберт М., Хедоури Ф.; пер. с англ.– М.: Дело,1992. – 702,78 [с.].
4. Пахомчик, С.А. Організаційно-економічні та соціальні аспекти становлення та розвитку фермерських господарств Росії [Текст] / Пахомчик С.А. – Омск: Вид. ОСГ,1993.–78, 17-82[с.]
5. Семин, А.Н. Аграрний сектор економіки: ринкова стратегія розвитку[Текст] / Семин А.Н. –Катеринбург: вид. УДЕУ,1995.–197,12-197[с.].
6. Barzel, Y. Optimal Timing of Innovations/ Barzel Y//Review of Tommies and Statistics.– 1968.–№50. –р. 348-355.
7. Kamien, M. I., Schwartz N. L. On the Degree of Rivalry for Maximum Innovative Activity/ Kamien M. I., Schwartz N. L//Quarterly Journal of Economics.– 1976.– №90.–р.12-19.
8. Scherer, F.M. Industrial Market Structure and Economic Performance[Text]: textbook / Scherer, F. M.– Second Edition.– Rand McNally College Publishing, Boston, Houghton Mifflin Company, 1980.– р. 280.– ISBN 0-395-30726-0.
9. Stafford Beer The Heart of Enterprise. John Wiley. 1979 / Сайт Леоніда Отоцького пам'яті Стаффорда Біра http://ototsky.mgn.ru/it/beer_menu.html

Стаття надійшла до редакції 22.11.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"